

ТЕОРІЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ І КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

ТЕОРІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Ідентифікація (від лат. identificans - тотожний і facіу - роблю) – означає ототожнення, тобто встановлення об'єкта за якимись його властивостями чи ознаками.

Криміналістична ідентифікація - процес порівняльного дослідження об'єктів, пов'язаних із подією, що розслідується, для вирішення питання щодо їхньої тотожності.

Теорія ідентифікації - це система правил і понять, необхідних для встановлення її чи відсутності.

Наукову основу становлять положення щодо:

- індивідуальності об'єктів матеріального світу;
- загального зв'язку об'єктів матеріального світу;
- відносної незмінності об'єктів матеріального світу;
- можливості вирізнення загальних та окремих ознак, що характеризують об'єкти матеріального світу, сукупність яких і дає змогу проводити ідентифікацію (ототожнення) цих об'єктів

Термін «криміналістична ідентифікація»
вживається в декількох **значеннях**:

- ним визначають мету (завдання) та результат дослідження;
- ним характеризують процес ідентифікації, тобто систему дій, що виконуються у відповідній послідовності;
- ним позначають або називають також окремий метод пізнання.

Процес порівняння –

одночасне вивчення двох чи більше об'єктів із метою встановлення їх спільного чи відмінного.

Зміни та їхні наслідки можуть мати:

природний характер;

штучний характер.

Значення для ідентифікації має градація

змін на:

- суттєві;
- несуттєві.

Під час порівняння об'єкта (його ідентифікації) встановлюють: **збіжні; незбіжні ознаки.**

Результат ідентифікації:

- наявність тотожності;
- відсутність тотожності;
- неможливість вирішення завдань ідентифікації, коли природа виявлених відмінностей, змін залишається нез'ясована.

Об'єкти ідентифікації

- В ідентифікації беруть участь дві групи об'єктів:
- ті, що підлягають ідентифікації.
- ті, за допомогою яких проводиться ідентифікація.

Серед ідентифікованих можуть бути:

- люди;
- тварини;
- предмети, речі;
- населені пункти;
- ділянки місцевості, шляхів, доріг тощо;
- витвори мистецтва;
- соціальні та природні об'єкти;
- інші дискретні об'єкти.

Ідентифікувальними об'єктами є: матеріально фіксовані відображення:

- сліди рук, ніг, зубів та інших частин тіла людини, предметів, її одягу, взуття; знаряддя злочину;
- копії цих слідів у вигляді зліпків, відтисків, фотознімків;
- картотеки відбитків пальців, колекції куль та гільз, вилучених із місця події тощо;
- документи, в яких у письмовій формі зафіксовано результати проведеного ототожнення;
- документи, що містять інформацію криміналістичних обліків;
- ідеальні відображення;
- описи.

Зразки для порівняльного дослідження мають відповідати певним вимогам:

- бути достовірними;
- зразки повинні повно відобразити властивості досліджуваного об'єкта;
- бути придатними для зіставлення з ідентифікованими об'єктами.

Порівняльні зразки поділяються на три групи:

- вільні;
- умовно-вільні (або відносно-експериментальні);
- експериментальні.

- ***Вільними зразками*** називаються об'єкти, не пов'язані з кримінальним процесом.
- *Умовно-вільні зразки* - такі об'єкти, що виникли не з розслідуваною подією, а вже під час розслідування кримінального провадження;
- *Експериментальні порівняльні зразки* становлять собою об'єкти, походження яких пов'язане з виконанням ідентифікаційного дослідження. Їх спеціально отримують для порівняльного дослідження.

Комплекс ознак, що сприяє отриманню
необхідної та достатньої уяви про
ідентифікований та ідентифікувальний
об'єкт, називають **ідентифікаційними
ознаками.**

Для результативного ототожнення ідентифікаційні ознаки повинні відповідати певним **вимогам або властивостям:**

- бути оригінальними, специфічними або дискретними;
- бути здатною до відтворення, тобто до багаторазового відображення;
- наявність чіткої вираженості ознаки, її яскравість, очевидна примітність;
- простота виявлення ознаки;
- відносна стійкість.

Ідентифікаційне поле - це сукупність усіх ідентифікаційних ознак, використовуваних під час конкретного ототожнення.

Класифікація ідентифікаційних ознак:

1. За відношенням до об'єкта в цілому:
  - загальні (групові) ознаки;
  - окремі.
2. За структурною природою: внутрішні ознаки; зовнішні ознаки.
3. За характером установлення ознак:
  - якісні (атрибутивні);
  - кількісні ознаки.
4. За причинами виникнення: закономірні; випадкові.
5. За походженням: власні; набуті.
6. За зв'язком з іншими ознаками: залежні; незалежні.
7. За тривалістю періоду, протягом якого ознака є характерною для об'єкта: стійкі; відносно стійкі.
8. За кількістю об'єктів, яким притаманні однакові ознаки: родові ознаки; індивідуальні ознаки.
9. За значенням в ідентифікаційному процесі: ті, які потрібно ідентифікувати; ті, яким ідентифікують.

Суб'єкти ідентифікації:

експерт; слідчий, суддя, працівник органу досудового розслідування; спеціаліст; будь-який інший учасник кримінального процесу (свідок, потерпілий, підозрюваний, обвинувачений та ін.)

Ідентифікацію як загальнонауковий метод у криміналістиці прийнято поділяти:

- За рівнем досягнутої індивідуальності на: родову; видову; групову; індивідуальну (або власне криміналістичну).
- За природою ідентифікувальних об'єктів на: загальну; знакову.
- За способом відображення ідентифікаційної інформації на: ідентифікацію цілісних структур; ідентифікацію розділеного цілого; ідентифікацію джерела пошкодження.
- Залежно від форм відображення матеріальних об'єктів під час їхньої взаємодії на: матеріально фіксовану; психофізіологічну.

Криміналістичну ідентифікацію як дослідницьку діяльність:

- ідентифікація за матеріально фіксованим відображенням;
- ідентифікація за ідеальними.

Розрізняють такі сфери застосування криміналістичної ідентифікації:

- Сфера процесуальної діяльності.
- Сфера непроцесуальної діяльності.

Для кожної сфери застосування ідентифікації є характерними відповідні її форми:

формами ідентифікації під час процесуальної діяльності можуть бути:

- пред'явлення для впізнання;
- ідентифікаційні експертизи;
- слідчі та судові огляди, освідкування;
- обшуки; допити.

Формами ідентифікації для непроцесуальної діяльності:

- криміналістичні та оперативні обліки;
- ідентифікаційні дослідження за оперативними матеріалами;
- перевірка (встановлення) особи за документами;
- різноманітні оперативно-розшукові заходи.

Людину можна ідентифікувати за:

- слідами рук, ніг, зубів та іншими частинами тіла;
- фото-, відео- і рентгенівськими зображеннями;
- уявним образом; описом ознак;
- рукописними текстами і підписами;
- текстами, що виготовлені розмножувальною технікою;
- за фонограмами;
- за кістковими залишками;
- за біологічними виділеннями.

Різновид ідентифікації - як групофікація.

Групофікація є ідентифікаційним процесом установлення групової належності, окремою криміналістичною теорією, практична реалізація якої в судово-слідчій практиці дає змогу встановлювати не тотожність, а схожість однорідних об'єктів і на цій підставі відносити їх до класу, виду, роду, групи.

- *Клас* - це сукупність предметів, явищ, що мають спільні ознаки, однакові якості.
- *Тип* - це зразок, модель, форма, яким відповідає певна група предметів, понять, явищ.
- *Група* - це сукупність предметів, явищ, речовин і т. ін., внутрішньо об'єднаних на основі спільності, подібності властивостей, ознак.
- *Однорідні об'єкти* - такі, що попри певні відмінності, наділені сукупністю певних збіжних групових ознак.

Проф. М.В. Терзієвим 1948 р. у праці «Физические исследования в криминалистике».

Об'єктами групофікації є дві групи об'єктів, що порівнюються: індивідуально-визначеними; предмети-речовини, наділені лише властивостями - внутрішніми якостями, достатніми для віднесення речовин до певної однієї групи, роду, виду, класу.

Встановлення загального джерела походження відносно предметів з усталеною зовнішньою формою є **ідентифікацією**, а відносно сипких, рідких і газоподібних речовин - **групофікацією**.

Процес ідентифікаційного дослідження за матеріально-фіксованими відображеннями охоплює такі стадії:

- **I стадія** - попереднє дослідження, утворене етапами: ознайомлення з матеріалами; з'ясування завдань; загальний огляд об'єктів, що підлягають ідентифікації, і тих, якими буде проводитись ототожнення; роздільне дослідження.
- **II стадія** - детальне дослідження, утворене етапами: виявлення, аналіз і дослідження ознак; експертний експеримент; порівняльне дослідження, яке може здійснюватись такими способами: зіставленням, суміщенням, накладенням.

Зіставлення - коли порівнювані об'єкти розташовуються поряд так, щоб можна було одночасно спостерігати їхні ознаки.

Суміщення - коли порівнювані об'єкти розміщуються в одному полі так, щоб ознаки одного об'єкта становили продовження ознак іншого.

- **III стадія** - оцінювання результатів і формулювання висновків, що їх можна класифікувати на види.

Асерторичний висновок констатує факт, що мав місце в дійсності.

Проблематичні висновки містять припущення можливості існування певного факту в минулому.

Розмежувальні - допускають рівну можливість залишення відображення одним із двох об'єктів, заперечуючи всі інші об'єкти, однорідні з ними.

Умовно визначені висновки формулюються тоді, коли судження експерта будується за відсутності у нього інформації про фактори, що можуть впливати на кінцевий результат (досліджуваний факт).

- **IV стадія** (характерна для експертної ідентифікації) - оформлення матеріалів дослідження - утворюється етапами: упорядкування висновків, оформлення додатків.

Теорія криміналістичної діагностики

Слово **«діагностика»** - грецького походження і означає здатність до «розпізнавання», «розмежування», «визначення», «встановлення».

- ***Теорія криміналістичної діагностики*** - це система правил і понять, необхідних для здійснення процесу діагностичного пізнання у рамках провадження.
- ***Криміналістична діагностика*** - процес дослідження властивостей і стану об'єкта (ситуації) з метою установлення змін, які відбулися в ньому, причини цих змін та їх зв'язок із учиненим злочином.

Наукове підґрунтя :

- можливість пізнання події за її відображенням;
- закономірність виникнення криміналістично-значущої інформації;
- положення науки криміналістики про типові моделі відображення механізму злочину;
- методи і методики криміналістичного діагностування питань, що розкривають зміст мети.

Криміналістичні діагностичні дослідження:

- визначення властивостей та стану об'єкта, їх відповідності заданим характеристикам;
- встановлення факту і причин початкового стану об'єкта або його невідповідності заданим характеристикам;
- аналіз кримінальної ситуації: обставин місця, часу, механізму взаємодії суб'єктів, предметів, причинно-наслідкових зв'язків, механізму злочинної події.

Завдання криміналістичної діагностики:

- внутрішніх властивостей і стану об'єкта;
- зовнішніх властивостей та умов обстановки об'єкта;
- властивостей і умов механізму та розвитку процесів взаємодії об'єктів між собою.

Завдання кримінального діагностування є:

- Прості діагностичні завдання у дослідженні (вивченні) окремо взятого об'єкта.
- Прямі діагностичні завдання - рух від причини до наслідку (результату).
- Складні - утворені множиною діагностованих об'єктів і процесів у їх взаємодії.
- Зворотні діагностичні завдання - рух дослідження від наслідку (результату) до причин.

Об'єктами є:

Діагностовані (ті, що підлягають діагностуванню або шукані) - стан, властивість об'єкта, механізм події, ситуація.

Діагностуючі (ті, за допомогою яких відбувається діагностика) - ознаки, що відображають у матеріальному вигляді та характеризують стан, властивості об'єкта, механізм події.

- **Суб'єкти діагностики** - це особи, які вирішують діагностичні завдання під час розкриття й розслідування злочину, вирішення провадження у суді, а також у ході проведення профілактичних заходів: експерт, слідчий, суддя, спеціаліст, подеколи інші учасники процесу.

Класифікація

*За суб'єктами
діагностування:*

- експертна;
- судово-слідча;
- оперативно-розшукова;
- діагностика свідками, потерпілими.

*За вирішуваними
завданнями:*

- проста і складна;
- пряма і зворотна.
- змішана.

*За формою
здійснення:*

- процесуальна;
- Непроцесуальна.

За метою проведення:

- діагностування властивостей і стану об'єкта дослідження;
- діагностування факту і причин динаміки змін об'єкта;
- діагностування кримінальної ситуації.

За змістом і характером експертного дослідження:

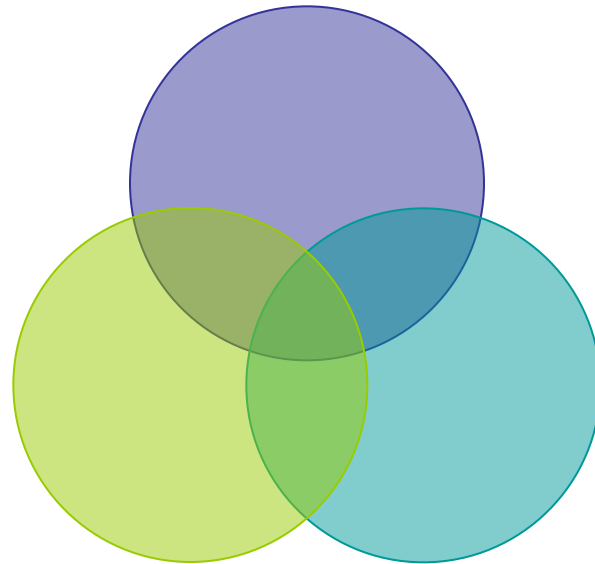
- діагностичне дослідження властивостей і стану об'єкта під час його безпосереднього вивчення;
- діагностичне дослідження властивостей і стану об'єкта за його відображеннями;
- діагностичне дослідження механізмів, процесів і дій за безпосередніми результатами (наслідками), конкретними об'єктами, відображеннями.

Етапи діагностичного дослідження:

- Формулювання завдання діагностичного дослідження.
- Вирішення простого діагностичного завдання.
- Побудова типової моделі.
- Встановлення наслідків із побудованої моделі та порівняння цих установлених (гіпотетичних) наслідків із відображеннями на елементах уречевленої обстановки, виявлення специфічних особливостей.
- Формулювання або побудова висновку. За позитивного результату порівняння встановлюється механізм події, процесу, дії, а за негативного результату - повернення до першого або другого етапу.

Ідентифікація

Ідентифікація

Діагностика

Групофікація